

# Heydrichův osud je jako příběh špatného scenáristy

S mladým francouzským spisovatelem Laurentem Binetem o československé historii, dialogu se čtenářem a hrdinství Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše

BARBARA KOPECKÁ

Letošní Goncourtovu cenu za nejlepší literární debut získal ve Francii Laurent Binet. Oceněna byla kniha *HHhH*, což je pro českého a slovenského čtenáře obzvláště zajímavé. Autor v ní totiž francouzskému publiku představuje příběh „blondaté bestie“ Reinharda Heydricha a československých parašutistů Jozefa Gabčíka a Jana Kubiše a jejich přátel. Koncem října navštívil Laurent Binet Prahu a poskytl *Paměti a dějinám* rozhovor.

**Co vede francouzského intelektuála k tomu, aby se zajímal o historii tak malé země, jako je Česká republika?**

Nevím, jestli je Česká republika malá země, v každém případě měla velmi bohatou a zajímavou historii. Především ve 20. století bylo Československo centrem dějin. Proto je pro mě jeho historie strhující. Pak je tu můj osobní zájem. Vojnu jsem si odkroutil jako učitel francouzštiny u armády na Slovensku. Strávil jsem sedm měsíců v Košicích a poté jsem měl několik let slovenskou přítelkyni, s níž jsme měli pronajatý byt u Karlova náměstí v Praze.

**A to vás přivedlo k tomu, že jste se začal zajímat o naši historii?**

Na začátku byl vlastně můj otec, který je učitelem historie. Když jsem byl malý, občas vykládal různé historiky z 2. světové války a také mi řekl o atentátu na Heydricha. A když jsem pak jel na vojnu do Bratislavy a poté do

Košic, vzpomněl jsem si, jak mi vyprávěl, že Heydrich byl šéfem Gestapa a že ho zabili parašutisti. Poté jsem se začal ptát na detaily a díky tomu jsem si uvědomil, jak je tato historka výjimečná, a chtěl jsem ji vyprávět.

Zprvu se můj hlavní zájem soustředil na samotný atentát a název knihy byl *Operace Anthropoid*. Současný název vymyslel francouzský redaktor, protože myslel, že operaci Anthropoid ve Francii nikdo nezná, a tak by kniha působila spíše jako sci-fi než jako historický román. Takže to byl atentát, který připoutal moji pozornost. Při studiu pramenů jsem si ale uvědomil, že se v Heydrichově životní dráze zrcadlí kompletní dějiny třetí říše, protože právě on byl pilířem celého systému. Tudíž můj příběh, prvotně hodně zaměřený na atentát, se začal ubírat trochu jiným směrem. Sledoval jsem stopy Heydricha po celá 30. léta, během 2. světové války až do roku 1942 a i poté, protože jeho otisky nesla i akce Reinhard, tedy otevření vyhlazovacích táborů, k němuž došlo až po jeho smrti. Takže nejenže je Česká



Foto: Přemysl Fialka

republika v centru dějin 20. století, ale lze říct, že operace Anthropoid je v 2. světové válce klíčová a vypovídá hodně o třetí říši.

## Tato událost tedy není v západní Evropě moc známá...

Ve Francii vůbec, ale díky mé knize začíná být. Je zajímavé, že novináři ve Francii při rozhovorech se mnou často říkali, že tuto událost všichni znají, ale že ji Laurent Binet popisuje jedinečným způsobem. Pokaždé když jsem slyšel, že tuto událost všichni znají, věděl jsem, že lžou, protože ve skutečnosti ji nikdo nezná, nejvýš o ní zaslechl, ale většina francouzské populace o ní nic neví. Mimochodem ve Francii jsou čtenáři, kteří knížku čtou, aniž by věděli, jak příběh končí. Takže jsem se při psaní snažil být co nejvěrnější historické skutečnosti, ale zároveň vyprávět děj jako román. A také jsem se snažil – pro případ, že čtenáři příběh neznají – toho moc dopředu neprozradit. Ale i čtenáři, kteří ho znají, cítili jisté napětí. To znamená, že i oni román dobře pochopili.

## Jak probíhalo studium pramenů a materiálů k románu?

Shánění materiálů bylo pro mě docela problém. Je pravda, že v té době jsem mluvil trochu česky, ale nedokázal jsem v češtině číst. Vadilo mi, že jsem měl víc informací o Heydrichovi než o Kubišovi a Gabčíkovi. Naštěstí zde byly prameny, které byly zásadní pro to, abych mohl vyprávět svůj příběh. Především kniha Miroslava Ivanova, která se pro mě stala základním zdrojem informací, protože se jedná o přímá svědectví různých lidí, a pak vzpomínky plukovníka Moravce, který byl šéfem rozvědky u Beneše v Londýně.

## Čím se váš román liší od běžných zpracování příběhu atentátu? A studoval jste je?

Podle toho, co jsem četl, je základní rozdíl v tom, že jsem se nesnažil vymýšlet části příběhu, které jsem neznal. Nechtěl jsem cokoli přidávat, protože se mi zdálo, že příběh samotný je dostačující. Raději jsem nechal bílé místo, než abych ho vyplňoval. Tím se moje

knihy liší od klasického románu. A to, co ji odlišuje od historické studie, je fakt, že jsem nechtěl objektivně vykládat historii způsobem, jakým to dělají historici. Chtěl jsem zkusit diskutovat se čtenářem, sdílet s ním pochybnosti, nejistoty. Proto se jednou za čas v knize objevím a přiznám svou subjektivitu, zatímco historik se snaží vystupovat objektivně, maskuje svou subjektivitu. Což samozřejmě neznamená, že objektivita neexistuje. Pro mě tedy není moje kniha ani historická studie, ani román.

## Byla přeložena do patnácti jazyků...

Nyní už do dvaceti, ale v češtině vyšla jako první.

## Dočetla jsem se, že jste se setkal se svědkem atentátu.

Ano, to bylo neuvěřitelné. Bohužel jsem si nezapamatoval jeho jméno. Šel jsem se podívat na místo atentátu v kobylišké zatáčce, respektive na to, co z něj zbylo, a potkal tam pána, který se se mnou dal do řeči. V době atentátu mu bylo pět let, takže si na to vzpomíná. Především si pamatoval, že tam byl se svou matkou, která podle něj sebrala jedno z kol parašutistů a odvezla ho do servisu, kde ho schovali. Kolo už nikdy nikdo neviděl. Je zde také nepřímá příbuzná paní Moravcové, u jejíž rodiny se parašutisté skrývali. Žije v Bretani a kontaktovala mě emailem. Napsala mi, že celé dětství o této události slychala a že jsou ještě živi pamětníci od nich z rodiny, např. její sestra, a bydlí stále na původní adrese. Je skvělé, že se díky své knize dozvídám takové věci, protože při psaní jsem čerpal především z otištěných svědectví a knih, se žádným živým pamětníkem jsem se nesetkal.

## A myslíte, že by vaše kniha byla jiná, kdybyste je potkal dřív?

Je pravda, že zde byli čtenáři, kteří se mi po přečtení knihy ozvali a po-

skytli mi podrobnější informace o jednotlivých epizodách. Jeden čtenář mi například napsal, že znal ženu, která byla Heydrichovou milenkou v době konání olympijských her v roce 1936, a řekl mi plno detailů. Litoval jsem, že jsem tyto informace neměl dřív, protože bych z nich udělal kapitulu navíc. Ovšem na druhou stranu, kdybych tu knihu nenapsal, nikdo by mě nekontaktoval...

## To je zajímavé, že vás díky knize lidé kontaktují...

Přesně tak. Ta kniha je jistým způsobem interaktivní. Fakt, že v ní vystupuji jako autor, vyvolává u čtenářů chuť k dialogu. Jsem touto zpětnou vazbou nadšen. Řada čtenářů se mi ozvala, aby mi sdělila, kde jsem napsal něco chybně. Většinou měli pravdu. Já si jejich připomínky poznamenávám a při každém dotisku knížky ve Francii ona místa opravím. Např. jeden čtenář mě upozornil, že moje postava nemohla mít snubní prsten na levé ruce, protože Němci ho nosí na pravé. Čtenáři mě tedy opravují i v podobných věcech.

## Zjistil jste během přípravných prací něco, co v knize nemůže zaznít, protože by to narušilo váš záměr?

To je dobrá otázka... Stalo se to ve více případech. Třeba jsem měl moc informací o Heydrichovi – například o jeho pohřbu a proslověch na pohřbu. Ale usoudil jsem, že by to do příběhu nevnese nic nového, proto jsem se tím nezabýval. Nebo mě můj francouzský editor požádal o vypuštění některých pasáží, kde jsem měl nezdvořilé poznámky na adresu Nicolase Sarkozyho. Některá jeho vyjádření mi připomínala výroky politiků třetí říše. Byl jsem tedy cenzurován (smích)... Ale nakonec jsem s tím souhlasil. Také jsem na žádost editora vypustil reflexe, které považoval za nemístné, nebo momenty, které jsem sám pokládal za velmi vizuální.

Ale je pravda, že jsem se cítil nesvůj kvůli nevyváženosti svých zdrojů. První část knihy pojednává o kariéře

Heydricha a samotní parašutisti se objevují až v půlce knížky. Býval bych rád, kdyby byla v této rovině vyrovnanější. Je to svým způsobem má chyba, ale objektivně vzato je více pramenů k Heydrichovi než k parašutistům.

### Co si myslíte o Heydrichovi? Jaká to byla osobnost?

Myslím, že to byl velmi nebezpečný, velmi mocný a nesympatický člověk. Často se mě někdo ptá na fascinaci zlem. Já na rozdíl od Jonathana Littella nejsem problematikou fascinace zlem zasažen. Necítím se fascinován lidmi, jako byl Heydrich. I když to byl svým způsobem velmi nadaný člověk. Ale připouštím, že jako románová postava je fascinující. Malý chlapec, kterému se kamarádi smějí, protože si o něm myslí, že je Žid, a který skončí jako strůjce konečného řešení. To je opravdu jako z řecké tragédie nebo ze špatného scénáře. Scenárista by

se neodvážil něco takového si jen představit, ovšem v tomto případě se jedná o realitu. Proto jsou jeho kariéra a život velmi románové. Takže shrnuto: Heydrich mě fascinuje jako postava, ale vůbec ne jako člověk.

Gabčíka a Kubiše velice obdivuji a chovám k nim hluboké sympatie. Jsou pro mě opravdovými hrdiny. Něčím jsou mi hodně blízcí, ale na druhou stranu hodně vzdálení, protože vykonali něco, čeho bych já nebyl schopen. Vnímám je jako velké hrdiny a také jako obyčejné mladé chlapce. A tato kombinace – výjimeční a obyčejní zároveň – je pro mě velmi důležitá.

### Byl jste se podívat v kryptě?

Ano, a je to dojemné a vzrušující. Když jsem viděl stopy po kulkách, tak to byl moment, kdy jsem se rozhodl napsat tuto knihu. Zdálo se mi to tak živé a současné... Vrátil jsem se tam ještě

mnohokrát. Od začátku jsem věděl, že dvěma hlavními momenty mé knihy bude atentát a obležení krypty. Bydlel jsem nedaleko, během dvou let, co jsem měl být u botanické zahrady, jsem prošel kolem kostela mnohokrát. Ale až po čase jsem se před ním jednou zastavil a uvědomil si, že je to ten známý kostel. Přestože na něm byla pamětní deska, nikdy jsem si jí nevšiml. Když jsem tam poprvé vkročil, silně to na mě zapůsobilo. Je to tak i dnes, kdykoli tam vstoupím. Jsem proto velmi rád, že jsem mohl přiblížit Francouzům tento příběh. I samotní čtenáři mi psali, že poté, co si přečetli mou knihu, šli se do krypty podívat a že to byl i pro ně silný zážitek. Tomu jsem moc rád.

### Možná se tedy krypta stane turistickou památkou...

Možná ano, třeba se o ní bude psát ve francouzských průvodcích...



Laurent Binet a autorka rozhovoru

Foto: Přemysl Fialka